

Inhoud

Inleiding	12
Leeswijzer	15
Online studiemateriaal	16
1 Visies op het onderwijzen van literatuur en fictie	17
1.1 Inleiding	17
1.2 Doelen van literatuuronderwijs in het vto	17
1.2.1 De functionaliteit van literatuur in het vto	18
1.2.2 De relevantie van het ERK voor de literatuurles	19
1.2.3 Kerndoelen onderbouw en exameneisen voor alle talen	20
1.2.4 Interculturele doelen	22
1.2.5 Niveaus van literaire competentie	22
1.3 Inzichten over lezen, lezers en literariteit	25
1.3.1 De relatie tussen leesvaardigheid en literair lezen	25
1.3.2 Het belang van woordenschat	27
1.3.3 Van leesklimaat tot leesplezier	29
1.3.4 Waarden van literatuur(onderwijs)	32
1.3.5 De factoren van literariteit	32
1.3.6 Cultuurgerichte en leerlinggerichte docentprofielen	34
1.3.7 Een historisch perspectief op literatuur in het vto	37
1.4 Leerinhoudkeuze: enkele benaderingen van literatuur	38
1.4.1 Literatuur als onderdeel van fictie	39
1.4.2 Meervoudige benadering (bovenbouw)	39
1.4.3 Literariteit als doel	41
1.4.4 Inhoudsgericht talenonderwijs en het integratief model	41
1.4.5 Geïntegreerd literatuuronderwijs	43
1.5 Leerinhoudordering: enkele bouwstenen	44
1.5.1 Vrij lezen	44
1.5.2 Leesautobiografie	45
1.5.3 Taakgerichte benadering	46
1.6 Leeractiviteiten	47
1.6.1 Handelingsrepertoire	47
1.6.2 Lesplanning	48
1.6.3 Vrij lezen	49
1.6.4 Reading apprenticeship, buddy reading en bibliotherapie	56
1.6.5 Leerlingen leren vragen stellen	57
1.7 Evaluatie en toetsing	58
1.8 Ter reflectie	60

2	Werken aan literaire ontwikkeling	61
2.1	Inleiding	61
2.2	Doelen van literaire ontwikkeling	62
2.3	Leerinhoudkeuze: wat laten we leerlingen lezen?	63
2.3.1	Tekstselectie	63
2.3.2	ERK als uitgangspunt voor tekstkeuze	64
2.3.3	Tekstgenres: van gedichten tot graphic novels	66
2.4	Leerinhoudordering: hoe laten we leerlingen lezen?	72
2.4.1	Niveaumodel van literaire competentie	73
2.4.2	Selecteren van titels: balans tussen literariteit en taal	80
2.4.3	Opbouw van een literair leesprogramma	83
2.5	Leeractiviteiten: hoe oefenen de leerlingen?	84
2.5.1	Teksten lezen en bespreken in een klassikale situatie	85
2.5.2	Fasemodel bij behandeling van literaire teksten	87
2.5.3	Theatrale werkvormen bij literaire teksten	89
2.5.4	Gedichtanalyse	90
2.5.5	Opdrachten bij strips en graphic novels	91
2.5.6	Opdrachten bij korte verhalen	93
2.5.7	Interpreteren	94
2.6	Evaluatie en toetsing	96
2.7	Ter reflectie	99
3	Integratie van literatuur en taalvaardigheid	101
3.1	Inleiding	101
3.2	Uitgangspunten van een taalgerichte benadering van literatuuronderwijs	102
3.2.1	Doelen van een taalgerichte benadering van literatuuronderwijs	102
3.2.2	Integratie van taalvaardigheid	103
3.2.3	Oefenparameters	106
3.2.4	Tekstsoorten aan elkaar koppelen	107
3.3	Leesvaardigheid en literatuur	108
3.3.1	Leesstrategieën	108
3.3.2	Woordenschat	110
3.3.3	Leren interpreteren	111
3.4	Luistervaardigheid en literatuur	112
3.4.1	Songs	114
3.4.2	Poetryslam	118
3.4.3	Getoonzette gedichten	119
3.4.4	Naar verhalen luisteren en audioboeken	119
3.4.5	Interviews	120
3.4.6	Hoorspelen	121

3.4.7	Theaterteksten	121
3.5	Spreek- en gespreksvaardigheid en literatuur	122
3.5.1	Kennismakingsopdracht	123
3.5.2	Korte uitwisseling	125
3.5.3	Naspelen van dialogen	125
3.5.4	Autobiografie van personage	126
3.5.5	Hot seat-methode	126
3.5.6	Presentatie, nieuwsitem of interview	127
3.5.7	Wat weten we van het personage?	128
3.5.8	Rollenspel	128
3.5.9	Talkshow	129
3.5.10	Poetryslamformule	129
3.5.11	Vlogboek	129
3.5.12	Debat	130
3.5.13	Dilemma-analyse	131
3.5.14	Literatuurkring	132
3.6	Schrijfvaardigheid en literatuur	133
3.6.1	Dialogen	136
3.6.2	Poëzie	136
3.6.3	Personages beschrijven	138
3.6.4	Boekreclame	140
3.6.5	Vertalen (van songs en toneel)	141
3.6.6	Verdere inspiratie	142
3.7	Evaluatie en toetsing	142
3.7.1	Toetsvoorbeelden	142
3.7.2	Literaturoordorp	144
3.8	Ter reflectie	145
4	Interculturele benaderingen met literatuur	147
4.1	Inleiding	147
4.2	Doelen van een interculturele benadering	148
4.2.1	Interculturaliteit zichtbaar maken	148
4.2.2	Literatuur als bron	150
4.2.3	Koppeling aan het niveaumodel	152
4.3	Leerinhoudkeuze: onderdelen van interculturele lessen	152
4.3.1	Het ERK over interculturaliteit	153
4.3.2	Stereotypering thematiseren	154
4.4	Leerinhoudordering: zwaartepuntbepaling van interculturele lessen	154
4.4.1	Aandachtspunten voor een leerlijn interculturaliteit	154
4.4.2	Can do-statements voor interculturaliteit	157
4.4.3	Categorieën en thema's bij interculturele processen	158
4.5	Leeractiviteiten: manieren om interculturele lessen te geven	160

4.5.1	Omgaan met landenvergelijking	160
4.5.2	Referentialiteit: van strips tot cabaret	161
4.5.3	Een stappenplan voor interculturele analyse	163
4.5.4	Voorbeelden van geschikte discussievormen	164
4.5.5	Voorbeeld van een project	165
4.5.6	Films en werkelijkheid	167
4.6	Evaluatie en toetsing	168
4.7	Ter reflectie	171
5	Literaire vorming en film	173
5.1	Inleiding	173
5.2	Doelen van film vanuit literatuurdidactisch perspectief	174
5.3	Leerinhoudkeuze: bouwstenen van een leerlijn film	175
5.3.1	Uitgangspunten voor filmselectie	176
5.3.2	Werken met bekende 'formats'	178
5.3.3	Andere filmtypen	178
5.3.4	Filmanalyse als ondersteuning van literaire competentie	179
5.4	Leerinhoudordering: hoe laten we leerlingen kijken?	181
5.4.1	Filmbehandeling in de klas	181
5.4.2	Competentiegebieden als richtlijn	182
5.5	Leeractiviteiten: manieren om filmdidactisch te werken	183
5.5.1	Volgorde en aanbod	183
5.5.2	Presentatievormen	185
5.5.3	Zintuiglijkheid van films	186
5.5.4	Opdrachtvormen bij film	186
5.5.5	Didactiek van korte films	188
5.5.6	Literatuurverfilmingen	190
5.6	Evaluatie en toetsing	195
5.7	Ter reflectie	196
6	Literatuurgeschiedenis in het vreemdetalenonderwijs	197
6.1	Inleiding	197
6.2	Doelen van literatuurgeschiedenis in de les	197
6.2.1	Het belang van literatuurgeschiedenisonderwijs	198
6.2.2	Literatuurhistorische doelen nu	200
6.2.3	Literatuurhistorische doelen vroeger	201
6.3	Leerinhoudkeuze: opties benutten	202
6.3.1	Leerlingvisies op literatuurgeschiedenislessen	202
6.3.2	Samenwerken met Nederlands	203
6.3.3	Geïntegreerd literatuuronderwijs	204
6.3.4	Literatuurgeschiedenisboeken in het verleden	204
6.4	Leerinhoudordering: het inrichten van een curriculum	205

6.4.1	Periodiseren	205
6.4.2	Omgaan met chronologie	206
6.4.3	Geïntegreerd literatuuronderwijs	207
6.5	Leeractiviteiten: hoe kun je literatuurgeschiedenis aanbieden?	209
6.5.1	Verkleining van de historische afstand	210
6.5.2	Literatuurgeschiedenis, transfer en interculturaliteit	210
6.5.3	Benaderingen voor literatuurhistorische lessen	211
6.5.4	Koppeling van literatuurgeschiedenis aan taalvaardigheid	212
6.5.5	Gebruik van andere media	213
6.6	Evaluatie en toetsing	213
6.7	Ter reflectie	214
7	Werken met literaire terminologie	217
7.1	Inleiding	217
7.2	Doelen met het begrippenapparaat	217
7.3	Leerinhoudkeuze: gericht op toepassing	218
7.4	Leerinhoudordening: afstemming en fictiegebruik	218
7.4.1	Aansluiting bij Nederlands	219
7.4.2	Mogelijkheden met graphic novels en films	220
7.5	Leeractiviteiten: hoe kun je begrippen aanbieden?	222
7.5.1	Spanning	222
7.5.2	Open plek	223
7.5.3	Expertgroepen	224
7.5.4	Deductief of inductief?	225
7.5.5	Literaire mindmap	225
7.5.6	Spelvormen	227
7.5.7	Intertekstualiteit	227
7.5.8	Werken met voorbeelden	228
7.5.9	Werken met Disney-films	229
7.6	Evaluatie en toetsing	229
7.7	Ter reflectie	231
	Literaire terminologie	232
	Bibliografie	245
	Over de auteur	256